

Orijinal Kaynak: Buss, David M. ve Schmitt, David P. (2016). "Sexual Strategies Theory" içinde *Encyclopedia of Evolutionary Psychological Science*. T. K. Shackelford ve V. A. Weekes-Shackelford (Ed.), Springer International Publishing AG.

Atıf Şekli: Buss, David M. ve Schmitt, David P. (2021, Mayıs 01). "Cinsel Stratejiler Teorisi Nedir?", Çev. Muhammed Akbaba, *Sosyal Bilimler*, Link: sosyalbilimler.org/cinsel-stratejiler-teorisi-nedir

Cinsel Stratejiler Teorisi Nedir?

David M. Buss ve David P. Schmitt

Türkçesi: Muhammed Akbaba

Cinsel stratejiler teorisi (CST), hem erkek hem de dişilerin farklı koşullar altında benimsedikleri orta düzey evrimsel bir çiftleşme stratejileri teorisi. Her bireyin sahip olabileceği, kısa vadeli ve uzun vadeli çiftleşmenin yanı sıra farklı motiflerin ne zaman ve neden baskın olacağı gibi birden fazla güdüyü içermesiyle önceki teorilerden farklıdır.

Giriş

Cinsel stratejiler teorisi, insanların karmaşık bir çiftleşme stratejileri menüsü geliştirdiğini, bu çiftleşme adaptasyonlarının bazılarının çiftleşmenin zamansal boyutuna bağlı olduğunu ve bazı çiftleşme adaptasyonlarının kadınlarda ve erkeklerde benzer olmasına rağmen, bazılarının cinsiyetler arasında derinlemesine farklılık gösterdiğini varsayar (Buss and Schmitt, 1993). CST'nin ana önermelerini, tahminlerini ve ampirik testlerini açıklamadan önce, çiftleşme teorilerini kısaca tanımlamak faydalıdır.

Önceki teoriler tipik olarak benzerlik arayışı, tamamlayıcılık arayışı veya eşitlik arzusu gibi tekil çiftleşme motiflerini öne sürüyordu. Bu teorilerin, CST'nin düzeltmeye çalıştığı beş ana sınırlaması vardı: (1) Her biri tek bir çiftleşme saikini öne sürerek onları son derece basitleştirdi; (2) hepsi, insanların neden tekil dürtüler tarafından motive edildiğini açıklamada başarısız oldu; (3) bunların tümü, insanların benzerlik, tamamlayıcılık veya eşitlik aradıkları alanları veya bağlamları, alana özgü tahminleri engelleyen bir genellik derecesini belirtmekte başarısız oldu; (4) hepsi çiftleşme psikolojisinin cinsiyete göre farklılaştırılmış öngörülerini ortadan kaldırarak erkekler ve kadınlar için aynı olduğunu varsaydı; ve (5) işlevi belirtilmemiş, uyarlanabilir sorunları merkezi çiftleşme güdüsü tarafından çözülen, böylece çiftleşme psikolojisini herhangi bir evrimsel bağıntıdan ayıran yapıya oturttu. CST bu sınırlamaları düzeltmeye çalışmıştır.

Hiçbir şey evrimsel sürecin merkezi motoruna —diferansiyel üreme başarısına— çiftleşmekten daha yakın değildir. Bir eş seçmeyi ve etkilemeyi başaramayanlar, ata olamazlar. Evrimsel bir psikolog için, seçim yoluyla evrim, cinsel olarak üreyen bilinen tüm türlerde olduğu gibi, eş seçimini çevreleyen güçlü bir dizi adaptasyon uydurmada başarısız olsaydı bilimsel mantığa meydan okurdu. Bu nedenle CST, insanların sahip oldukları çiftleşme nedenleri ne olursa olsun, insan evrimsel tarihinin uzun süreci boyunca başarılı bir üremeye doğrudan veya dolaylı olarak katkıda bulunan uyarlanabilir sorunları çözdükleri için var olduklarını varsayar.

Cinsel Strateji Teorisinin İki Ana Ekseni

CST'nin iki ana ekseni, geçici çiftleşme süresi (kısa süreli rastgele cinsel karşılaşmalardan uzun vadeli kararlı çiftleşme ilişkilerine kadar) ve biyolojik cinsiyettir (erkek, kadın). Biyolojik cinsiyet önemlidir çünkü insanlar temel üreme biyolojileri açısından farklılık gösterir. Bir fark, döllemenin erkeklerde değil, kadınların içinde gerçekleşmesidir. İkinci bir fark, kadınların tek bir çocuk yetiştirmek için 9 aylık ağır bir hamilelik yatırımına ihtiyaç duymasındır; erkekler aynı çocuğu tek bir cinsel ilişki eylemi ile üretebilirler. Ve başka önemli farklılıklar da var kadınların doğurganlığı döngüsel, oysa erkeklerin doğurganlığı değildir; kadınların doğurganlığı keskin bir şekilde yaşa göre derecelendirilirken, erkeklerin doğurganlığı yalnızca aşamalı olarak yaşa göre derecelendirilir; doğum sonrası kadınlar emzirme maliyetlerini üstlenirken, erkekler bunu yapmamaktadır. CST, insanların üreme biyolojisindeki cinsiyete bağlı bu farklılıklara psikolojik ve stratejik çiftleşme adaptasyonları geliştirdiğini varsayar.

Zamansal boyutla ilgili olarak, insanlar, ağır bağlılık, uzun vadeli çift bağlar ve iki ebeveynli yatırımla işaretlenmiş uzun vadeli bir çiftleşme stratejisi geliştirdiler. Bu aşikâr görünebilir ancak bu tür uzun vadeli çiftleşme memeliler arasında son derece nadirdir ve sadece %3-5'ini karakterize eder. İnsanların ayrıca kısa süreli taahhüt edilmeyen çiftleşmeleri var —tek gecelik ilişkiler, sıradan ilişkiler, kısa ilişkiler (e.g., Scelza, 2011; Symons, 1979). CST, bu önemli zamansal boyutun bir işlevi olarak, erkeklerin ve kadınların tekrar tekrar çözmek zorunda oldukları uyum sorunlarının farklı olduğunu varsaymaktadır.

Çiftleşme Türü	Erkek	Kadın
Kısa Dönem	Artan eş sayısı	Acil kaynaklar
	Cinsel olarak erişilebilir kadınların belirlenmesi	Kısa dönem olanı uzun dönem olarak değerlendirme
	Gider ve riskleri minimize etme	İyi genlerin belirlenmesi
	Taahhütleri minimize etme	Eş sigortası, yedek eşler
	Doğurgan kadınları belirleme	Eş değiştirme
Uzun Dönem	Babalık olasılığı	Yatırım yapılabilir erkek
	Kadın üreme değeri	Yatırım yapılmak istenen erkek
	Taahhüt	Taahhüt
	İyi ebeveynlik yetenekleri	İyi ebeveynlik yetenekleri
	Gen kalitesi	Gen Kalitesi
	İlişki yükü	İlişki yükü
	Uzun ömür olasılığı	Fiziksel koruma

Tablo 1: Tablo, Buss ve Schmitt (1993), s. 207'deki Tablo 1'den uyarlanmıştır.

Kısmen Trivers'in (1972) ebeveyn yatırımı ve cinsel seçim teorisine dayanmakla birlikte, CST, erkeklerin kısa vadeli çiftleşmede; erişilebilir seks partnerlerinin sayısını artırmak, hangi kadınların cinsel olarak uygun veya erişilebilir olduğunu belirlemek ve her bir çiftleşme fırsatına yönelik maliyeti, riski ve yatırım miktarını en aza indirmek gibi adaptif problemlerini çözmesi gerektiğini farzeder. Büyük miktarda deneysel veri bu tahminleri desteklemektedir. Erkekler, kadınlara kıyasla, kısa süreli seks ile daha fazla motive olurlar, daha fazla sayıda seks partneri arzu ederler, cinsel ilişki aramadan önce daha az zaman geçmesine izin verirler, kolay cinsel erişilebilirlik ipuçları sergileyen çekici kadınlar bulur ve kısa vadeli çiftleşme bağlamında, yatırımı ve karmaşık taahhütleri en aza indirmek için bir psikoloji gösterir ve buna uyumlu davranış sergiler (Buss and Schmitt, 1993; Haselton and Buss, 2001; Schmitt, 2003).

Kısa vadeli bir çiftleşme stratejisi izleyen kadınlar, farklı adaptif zorluklarla karşı karşıyadır. Bunlar arasında ekonomik kaynaklara anında erişimin güvence altına alınması, yüksek kaliteli genlere sahip seks partnerlerinin seçilmesi, kısa vadeli eşlerin potansiyel uzun vadeli beklentiler olarak değerlendirilmesi ve eş değiştirme hedefi için potansiyel yedek eşlerin yetiştirilmesi yer alıyor. Çok sayıda çalışma bu tahminleri desteklemektedir. Kadınlar, kısa süreli çiftleşmede abartılı kaynak gösterilerine öncelik verirler (Buss and Schmitt, 1993). Erkeksi görünüşü ve simetrik özellikleri yüksek olan erkekleri tercih etmeye yöneliyorlar, bunlardan ikisi iyi genlere dair varsayılmış ipuçları (Gildersleeve *et al.* 2014). Yedek eşler yetiştirirler, yetiştirdikleri yedekler bir başkasına âşık olduğunda sıkıntıya girerler ve bazen daha iyi bir partner değişimi için, mutsuz bir çiftleşme ilişkisinden çıkmak adına kısa vadeli çiftleşmeyi kullanırlar (e.g., Buss *et al.* 2017). Kısaca CST, stratejik repertuarları içinde hem kadınların hem de erkeklerin kısa vadeli çiftleşmeye sahip olduklarını ve kısa vadeli çiftleşme psikolojilerinin tam olarak

cinsiyetlerin evrimsel tarih boyunca tekrarlayan kısa vadeli çiftleşmenin farklı uyumsal zorluklarını çözmek zorunda kaldığı alanlarda farklılaştığını varsayar.

Erkekler ve Kadınlar İçin Uzun Süreli Çiftleşme Psikolojisi

Uzun süreli çiftleşmede, kadınlar ve erkekler, uzun vadede kendilerine bağlanacak bir eş bulmak, güvenilir bir ortak olacak biri ve iyi bir ebeveyn olacak biri gibi pek çok benzer uyumsal sorunla karşı karşıyadır. Her iki cinsiyetin de bu sorunları çözmek için, aşk belirtileri aramak (bağlılık için bir işaret), uzun vadeli eş tercihlerinde güvenilirliğe ve duygusal istikrara öncelik vermek, iyi ebeveynlik, nezaket ve uyumun yanı sıra iyi eş niteliklerine değer vermek gibi uyarlanabilir çözümleri vardır (Buss, 1989; 2016; Buss and Shackelford, 2008).

Uzun vadeli bir eş arayan erkekler, kritik bir uyum sorununu çözmek zorunda kaldılar —doğurgan bir eş veya gelecekte üreme potansiyeli yüksek olan birini seçmek. Yumurtlama, insanlarda nispeten gizlendiğinden ve doğurganlık doğrudan tespit edilemediğinden, CST, erkeklerin doğurganlıkla istatistiksel olarak ilişkili olan ipuçlarına öncelik vereceğini varsaydı. Kadınların doğurganlığı keskin bir şekilde yaşa göre derecelendirildiğinden, bu durum erkeklerin fiziksel çekiciliğe öncelik vereceği tahminlerini verdi çünkü görünüm gençliğe, sağlığa ve dolayısıyla doğurganlığa gözlemlenebilir bir ipucu veriyor. Bol miktarda ampirik kanıt bu tahmin dizisini desteklemektedir. Dünya çapında erkekler, kadınlarla karşılaştırıldığında, uzun vadeli çiftleşmede fiziksel çekiciliğe ve göreceli gençliğe daha fazla öncelik vermektedir (Buss, 1989; Buss and Schmitt, 1993; Kenrick and Keefe, 1992). İç dişi döllenme ve hamileliğin adaptif problemi nedeniyle, uzun süreli eş arayan erkekler, aynı zamanda, yavrularda babalık olasılıklarını artıracak eşlere verilen ipuçlarına öncelik vermek zorunda kaldı. Ve aslında, erkekler uzun vadeli bir eşte cinsel sadakate büyük değer verirler ve rastgele çiftleşme geçmişinin herhangi bir belirtisinden hoşlanmazlar (Buss and Schmitt, 1993). Erkeklerin ayrıca cinsel kıskançlık ve eş-koruma çabası gibi eş-seçim sonrası uyarlamaları da vardır, bu bir kadına uzun vadeli bağlılıklarının rakiplerinden ziyade kendilerine ait olan çocuklarla sonuçlanma olasılığını artırma işlevi görür (Buss, 2000; Daly *et al.* 1982).

CST, uzun vadeli bir çiftleşme stratejisi izleyen kadınların, diğer şeylerin yanı sıra hem kaynakları elde edebilen hem de bu kaynakları rakip kadınlardan ziyade onlara yatırmaya istekli olan erkeklere öncelik vereceğini varsaymaktadır. Çok sayıda kültürler arası kanıt bu hipotezi desteklemektedir. Dünya çapında kadınlar, erkeklere kıyasla sosyal statü, hırs ve çalışkanlık gibi uzun vadeli eşlerde kaynaklara yol açan niteliklere değer veriyor (Buss, 1989).

CST ayrıca kadınların korunma sorununu çözmek zorunda olduklarını ve bu yüzden onları diğer erkeklerden koruyabilecek erkeklere değer vereceğini varsaymaktadır.

Kadınlar gerçekten de fiziksel heybete, uzun boylu olmaya ve atletik hünere öncelik verirler ve bu adaptif problemi çözmek için seçenekleri değerlendirirler (Buss, 2016).

Çiftleşme Psikolojisi Bağlama Bağlıdır

Cinsel stratejiler teorisi, biyolojik cinsiyet ve zamansal bağlama bağlı bir psikolojinin merkezi olduğunu varsayarak karmaşık bir çiftleşme teorisi olarak tasarlandı. 1993'te ilk önerildiğinden bu yana bol miktarda kanıt birikmiş olsa da CST, evrimleşmiş insan çiftleşme stratejileri üzerine “son söz” yerine açık uçlu olacak şekilde tasarlanmıştır. Aslında, yazarları, çiftleşme psikolojimizin olumsal olacağı diğer olası bağlamları belirleyen gelecekteki teorisyen ve araştırmacılar için bir gündem oluşturdular. Biri, eş değeri veya bir kişinin çiftleşme ortamındaki arzu düzeyidir. İkinci, bir cinsiyet oranı veya herhangi bir çiftleşme havuzundaki erkeklerin kadınlara göreceli oranı. Üçüncüsü, parazit prevalansının ekolojisidir. Araştırmalar, bu ve diğer bağlamların çiftleşme stratejilerini önemli ölçüde etkilediğini doğruladı (e.g., Buss and Shackelford, 2008; Gangestad and Buss, 1993; Schmitt, 2016).

CST'nin yazarları ayrıca bireysel farklılıkların önemli olduğunu düşünüyorlardı ve bunlar eksiksiz bir insan çiftleşme stratejisi teorisi ile açıklanmalıydı. 1993'ten beri yapılan araştırmalar giderek bireysel farklılıklara odaklanıyor. Bir örnek olarak, kişilik özelliklerinin “karanlık üçlüsü” (narsisizm, Makyavelcilik ve psikopati) üzerine yapılan araştırmalar, yüksek puan alanların kısa vadeli çiftleşmeyi sürdürme olasılıklarının daha yüksek olduğunu göstermiştir, bunların aldatmayı bir çiftleşme taktiği olarak kullanma olasılığı daha yüksektir ve hatta kadınların çiftleşme stratejisinin temel bir özelliği olan dişi tercihini atlayarak zorlama veya güç kullanma olasılığı daha yüksek olabilir (Jonason *et al.* 2009). 1993'te CST tarafından sadece belirsiz bir şekilde tanınan ikinci bir örnek, eş seçiminde “iyi genlerin” önemi (e.g., Miller, 2000).

Sonuçlar

Evrimleşmiş çiftleşme psikolojimiz son derece karmaşıktır. Artık CST'den önceki çiftleşme teorilerinin olağanüstü derecede basit olduğunu biliyoruz. İnsanların etki alanları, zamansal bağlamlar ve biyolojik cinsiyetler arasında değişmeyen tek bir çiftleşme nedeni yoktur.

Bunun yerine insanlar, zamansal bağlama, her cinsiyetin tekrar tekrar karşılaştığı zorluklara ve eş değeri, cinsiyet oranı ve parazit prevalansı gibi kişisel, sosyal ve ekolojik faktörlere duyarlı çiftleşme adaptasyonlarına sahiptir. Her ay, cinsel sömürü ipuçlarının kısa süreli cinsel çekicilik için önemi (Goetz *et al.* 2012), kişiliğin takip edilen çiftleşme stratejisiyle ilgisi (Jonason *et al.* 2009; Schmitt, 2016) ve yaş, ilişki geçmişi, ekoloji ve kültür gibi koşullara bağlı olarak bir cinsel stratejiden diğerine geçiş gibi, çiftleşme

uyarlamalarının yeni “tasarım özellikleri” keşfediliyor. Başlangıçta formüle edildiği şekliyle CST'nin, sonraki on yıllarca süren deneysel araştırmalarla sağlam bir şekilde desteklenen insan çiftleşmesi temellerinin çoğunu sağladığına inanmamıza rağmen, çiftleşme hakkında orijinal formülasyonuna eklemeler ve genişletmeler gerektiren birçok yeni bilgi keşfedilmiştir.

Kaynakça

Buss, D. M. (1989). “Sex Differences in Human Mate Preferences: Evolutionary Hypotheses Tested in 37 Cultures”. *The Behavioral and Brain Sciences*, 12(01), 1–14.

———. (2000). *The Dangerous Passion*. New York: The Free Press.

———. (2016). *The Evolution of Desire: Strategies of Human Mating*. New York: Basic Books.

Buss, D. M., and Schmitt, D. P. (1993). “Sexual Strategiestheory: An Evolutionary Perspective on Human Mating”. *Psychological Review*, 100, 204–232.

Buss, D. M., and Shackelford, T. K. (2008). “Attractivewomen Want it All: Good Genes, Economic Investment, Parenting Proclivities, and Emotional Commitment”. *Evolutionary Psychology*, 6, 134–146.

Buss, D. M., Goetz, C., Duntley, J. D., Asao, K., and Conroy-Beam, D. (2017). “The Mate Switching Hypoth-Esis”. *Personality and Individual Differences*, 104, 143–149.

Daly, M., Wilson, M., and Weghorst, S. J. (1982). “Malesexual Jealousy”. *Ethology and Sociobiology*, 3, 11–27.

Gangestad, S. W., and Buss, D. M. (1993). “Pathogen Prevalence and Human Mate Preferences”. *Ethology and Sociobiology*, 14, 89–96.

Gildersleeve, K., Haselton, M. G., and Fales, M. R. (2014). “Do Women’s Mate Preferences Change Across the Ovulatory Cycle? A Meta-Analytic Review”. *Psychological Bulletin*, 140, 1205–1259.

Goetz, C. D., Easton, J. A., Lewis, D. M., and Buss, D. M. (2012). “Sexual Exploitability: Observable Cues and their Link to Sexual Attraction”. *Evolution and Human Behavior*, 33, 417–426.

Haselton, M. G., and Buss, D. M. (2001). “Emotional Reactions Following First Time Sexual Intercourse: The Affective Shift Hypothesis”. *Personal Relationships*, 8, 357–369.

Jonason, P. K., Li, N. P., Webster, G. D., and Schmitt, D. P. (2009). “The Dark Triad: Facilitating Short-Term Matingin Men”. *European Journal of Personality*, 23, 5–18.

Kenrick, D. T., and Keefe, R. C. (1992). "Age Preferences Inmates Reflect Sex Differences in Human Reproductive Strategies". *The Behavioral and Brain Sciences*, 15, 75–91.

Miller, G. (2000). *The Mating Mind: How Sexual Choice Shaped the Evolution of Human Nature*. New York: Penguin.

Scelza, B. A. (2011). "Female Choice and Extra-Pair Paternity in a Traditional Human Population". *Biology Letters*, 7(6), 889–891.

Schmitt, D. P. (2003). "Universal Sex Differences in the Desire for Sexual Variety: Tests from 52 Nations, 6 Continents, and 13 Islands". *Journal of Personality and Social Psychology*, 85, 85.

———. (2016). "Fundamentals of Human Mating Strategies". In D. M. Buss (Ed.), *The Evolutionary Psychology Handbook* (2nd Ed., 294–316). New York: Wiley.

Symons, D. (1979). *The Evolution of Human Sexuality*. New York: Oxford University Press.

Trivers, R. (1972). "Parental Investment and Sexual Selection". In *Sexual Selection and the Descent of Man, 1871–1971*, 136–179. New York: Aldine de Gruyter.

Kayda Değer Akademik Metinler mottosuyla, 10 Ağustos 2015 tarihinde yayın hayatına başlayan sosyalbilimler.org, sosyal bilimler meselelerine yoğunlaşan, gönüllülük odaklı, açık erişim, akademik bir web sitesidir. Hakkında detaylı bilgi almak için sosyalbilimler.org/hakkinda sayfasını, ekibimizde gönüllü olarak görev almak için sosyalbilimler.org/basvuru sayfasını ziyaret edebilirsiniz.

Facebook, Twitter, Instagram ve YouTube'da [@sosbilorg](https://www.facebook.com/sosbilorg) kullanıcı adıyla *Sosyal Bilimler*'i takip edebilirsiniz.

sosyalbilimler.org/abonelik sayfasından e-bülten aboneliği olarak, her pazar günü, o hafta içinde sosyalbilimler.org'da yayımlanan çalışmaların tamamını size gönderilecek bir e-posta ile alabilirsiniz.

sosyalbilimler.org'da yayımlanan metin, video ve podcastlerin paylaşıldığı Telegram grubuna t.me/sosbilorg adresinden katılabilirsiniz.